

Osmanska opsada Beča 1683. godine

Krivošić, Benjamin

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:242267>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-06**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Studij Engleskog jezika i književnosti i Povijesti

Benjamin Krivošić

Osmanska opsada Beča 1683. godine

Završni rad

Mentor: doc. dr. sc. Anđelko Vlašić

Osijek, 2021.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za povijest

Studij Engleskog jezika i književnosti i Povijesti

Benjamin Krivošić

Osmanska opsada Beča 1683. godine

Završni rad

Znanstveno polje humanističkih znanosti, znanstveno polje povijesti,

znanstvena grana hrvatska i svjetska ranonovovjekovna povijest

Mentor: doc. dr. sc. Anđelko Vlašić

Osijek, 2021.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, datum

BENJAMIN KRIVOŠIĆ, 01222 30212
ime i prezime studenta, JMBAG

Sažetak

U ovom radu opisuje se osmanski pohod na Habsburšku Monarhiju 1683. godine. Kara Mustafa, veliki vezir osmanskog sultana Mehmeda IV., bio je jedan od glavnih aktera pokretanja novog pohoda na Beč 1683. godine. Mobilizacija i priprema osmanske vojske trajala je cijelu 1682. godinu i početkom 1683. godine. Osmanska se vojska zaputila iz Istanbula u Edirne, a iz Edirne u Beograd. Sultan napušta vojsku u Beogradu i zapovjedništvo predaje velikom veziru Kara Mustafi. Tijekom pohoda na Habsburšku Monarhiju, Kara Mustafa svojim generalima predstavlja plan napada na Beča, koji oni prihvaćaju. Karlo Lorenski, zapovjednik habsburške vojske, odlučio se ne sukobiti direktno s Osmanlijama, već čekati pomoć drugih njemačkih državnica i poljskoga kralja Jana III. Sobjeskog. Osmanska opsada Beča trajala je dva mjeseca. Osmanlije nisu koristili napredno topništvo da bi srušili zidine Beča, već su svoje napade na zidine ostvarivali minama. Kopali su tunele ispod zidina i u njih postavljali mine; te mine bi eksplodirale i sa sobom odnijele dio obrambenih fortifikacija Beča, nakon čega bi uslijedio osmanski napad. Osmanlije su koncentrirali svoj napad na najslabija mjesta u zidinama Beča, a to su bastioni Burg i Löbel i revalid Burg. Pomoć braniteljima grada Beča stigla je 12. rujna. Sastojala se od vojske Habsburške Monarhije, Poljske, Bavarske, Saksonije, Frankonije i drugih njemačkih državnica. Vrhovno zapovjedništvo vojske prepušteno je poljskom kralju Janu III. Sobjeskom. Bitka je započela u 5 sati ujutro i trajala do kasnog popodneva. Kršćanska je vojska bila u prednosti, a prevagu je odnio juriš Jana III. Sobjeskog i njegovih husara. Osmanska vojska se u potpunosti raspala i morala se povući iz Habsburške Monarhije.

Ključne riječi: opsada Beča, Kara Mustafa, Jan III. Sobjeski, osmanska vojska

Sadržaj:

1. Uvod	1
2. Povijesni kontekst osmansko-habsburških odnosa 17. stoljeća	2
3. Put do Beča	3
3.1. Pripreme Habsburške Monarhije za rat	4
4. Opsada Beča	6
4.1 Tijek opsade	7
5. Bitka kod Kahlenberga	12
5.1. Put carske vojske do Beča	12
5.2. Odgovor Kara Mustafe na nadolazeću vojsku	13
5.3. Tijek bitke	14
6. Posljedice	17
7. Zaključak	18
8. Literatura	19

1. Uvod

Cilj ovoga završnog rada je pobliže prikazati osmansku opsadu Beča 1683. godine, kao i događaje vezane uz nju. Osmansko Carstvo predstavlja zanimljiv i složen predmet istraživanja, a vojna povijest je jedna od stvari koju je potrebno još istraživati zbog njezinih dugotrajnih posljedica na povijest ostalih zemalja Europe, Azije i Afrike. Na samom početku rada predstavlja se povijesni kontekst u kojem se nalaze Habsburška Monarhija i Osmansko Carstvo tijekom 17. stoljeća. Nakon toga se opisuje okupljanje osmanske vojske za pohod i put koji je morala proći da bi došla do Beča pod vodstvom velikog vezira Kara Mustafe, kao i politički i vojni odgovor Habsburške Monarhije, cara Leopolda I. i njihovog vrhovnog zapovjednika Karla Lorenskog. Rad se većinom koncentrira na samu opsadu Beča i bitku koja je odlučila sudbinu Beča - Bitku kod Kahlenberga. Opsada je opisana tako da su prvo prikazani statistički podaci - broj vojnika i njihovi zapovjednici - nakon čega su opisane vojne taktike napadača i branitelja. Tijek opsade je prikazan tako da je opisan svaki značajniji datum i događaj opsade Beča. Bitka kod Kahlenberga je bitka koja je donijela prevagu u opsadi Beča. Prikazan je put kojim je kršćanska vojska došla do Beča kao i odgovor Kara Mustafe na dolazak kršćanske vojske. Nakon toga su prikazani statistički podaci bitke i tijek bitke opisujući iz sata u sat sve važnije događaje.

2. Povijesni kontekst osmansko-habsburških odnosa 17. stoljeća

Nakon što je prva opsada Beča 1529. godine završila neuspjehom, Osmanlije nisu uspjeli ponovno doći do Beča dulje od 150 godina. Prvu su polovicu 17. stoljeća Habsburgovci i Osmanlije većinom proveli u mirnodopskim odnosima. Habsburgovci su sudjelovali u Tridesetogodišnjem ratu (1618-1648), dok su Osmanlije vodili rat s Venecijom oko otoka Krete (1645-1669). Mirno razdoblje habsburškog-osmanskog sukoba završava 1660-ih godina kada Osmanlije zauzimaju dijelove ugarske, Kretu i dijelove Poljsko-Litavske Unije. Veliki veziri Köprülü su svojim reformama ponovno ojačali autoritet Porte kao i gospodarske i administrative vidove uprave Osmanskog Carstva. Reforme velikih vezira su time direktno utjecale i na jačanje osmanske vojne moći. Pomirbenu vanjsku politiku Beča Porta je shvatila kao znak slabosti. Naime, Mirom u Vašvaru (10. 8. 1664.) je Osmansko Carstvo dobilo Várád i Érsekújvár iako je pretrpjelo poraz u bitci kod Szentgotthárda (1. 8. 1664.).¹ Tijekom ustanka Imre Thökölya 1680-ih godina car Leopold I. pokazuje da nije u mogućnosti rješavati probleme unutar svoje države. Imre Thököly osniva Kneževinu Gornju Ugarsku koja se priklanja Osmanskom Carstvu. Luj XIV. također iskorištava oslabljenu Habsburšku Monarhiju te širi svoj teritorij bez uplitanja cara. Zbog oslabljene Habsburške Monarhije i osmanskih vojnih uspjeha veliki vezir Merzifonlu Kara Mustafa smatra da je savršena situacija za pohod na Monarhiju i osvajanje Beča. Sultan Mehmed IV. dopušta 1682. godine velikom veziru Kari Mustafi da organizira pohod na Habsburšku Monarhiju.²

¹ Gábor Ágoston, "Vienna", u *The Seventy Great Battles in History*, ur. Jeremy Black (London: Thames and Hudson, 2005), 142.

² Caroline Finkel, *Osman's Dream – The Story of the Ottoman Empire 1300-1923* (New York: Basic Books, 2006), 229.

3. Put do Beča

Pripreme za mobilizaciju vojske i vojnu na Habsburšku Monarhiju su bile gotovo završene u jesen 1682. godine. Osmanska je vojska bila gotova spremna na odlazak iz Istanbula u Edirne. Dovođenje vojske i zaliha u stanje spremnosti za rat bio je ogroman projekt koji je zahtijevao detaljno i opsežno planiranje. Za potpunu i uspješnu mobilizaciju osmansko je zapovjedništvo znalo da se put od Istanbula do Beograda mora obnoviti. Postojeće ceste i mostovi su morali biti obnovljeni dok su se i nove ceste i mostovi gradili gdje je za to bilo potrebno. Diljem Carstva su poslani istražitelji čiji je cilj bio provedba uredbi o održavanju stare i izgradnji nove infrastrukture. Dok je trajala obnova infrastrukture, granični garnizoni i utvrde su se isto tako pripremali za napad stranih sila. Osmanska se mornarica bila pobrinula za sigurnost jadranske obale kako bi spriječila napad na vojsku u mobilizaciji.³

Sultan Mehmed IV. je sa svojom pratnjom napustio Istanbul 12. listopada, dok su veliki vezir i glavna vojska napustili Istanbul 19. listopada. Sultan je došao u Edirne tek 7. prosinca jer je dio puta proveo u lovu. Ova činjenica ukazuje na to da sultan nije planirao sudjelovati u vojni na Habsburšku Monarhiju. Veliki je vezir s vojskom stigao u Edirne znatno prije sultana. Posljednja šansa za mir bio je osmanski prijedlog da zauzvrat Habsburška Monarhija ustupi grad Juru, a taj je prijedlog car Leopold I. odbio. Osmanska je vojska u proljeće 1683. godine započela svoje dvomjesečno marširanje do Beograda. Već je tada dogovoreno da će sultan pratiti vojsku do Beograda, a nakon dolaska u Beograd vrhovno će zapovjedništvo vojske preuzeti veliki vezir Kara Mustafa.⁴ Osmansko zapovjedništvo je odlučilo da put od Edirne do Beograda vojska prisilno maršira cijeli dan i odmara se samo noću. Obilna je kiša pretvorila novoizgrađene ceste u izuzetno teško prohodne puteve te je zbog prigovaranja vojnika 8. travnja vojska napravila pauzu od 3 dana. Vojska je stigla u Sofiju 17. travnja gdje se odmarala još dva dana. Dolaskom u Niš 24. travnja vojska se odmarala još jedan dan. Vojska je nastavila marš 25. travnja, ali je zbog kiše došla u Beograd tek 3. svibnja.⁵ Sultan je došao u Beograd na isti dan. Za prelazak preko Dunava su Osmanlije koristili pontonski most povezan od 50 dijelova, a dio topništva su poslali brodovima do Budima. Sultan je tijekom velike ceremonije 13. svibnja predao Kara Mustafi sultanov pečat (turski: *mühür*) i službeno ga imenovao zapovjednikom cijele vojske. Ceremonija je uključivala i službeni pregled cijele vojske, kojoj

³ Simon Millar, *Vienna 1683: Christian Europe Repels the Ottomans* (Oxford: Osprey Publishing, 2008), 26-27.

⁴ Andrew Wheatcroft, *The Enemy at the Gate: Habsburgs, Ottomans, and the Battle for Europe* (New York: Basic Books, 2009), 19.

⁵ Finkel, *Osman's Dream – The Story of the Ottoman Empire 1300-1923*, 229.

su se do 13. svibnja priključili vojnici iz svih dijelova Osmanskog Carstva. Osmanskoj su vojsci priključeni arapski, grčki, armenski, kurdski, makedonski, srpski, bošnjački, bugarski i tatarski vojnici.⁶

Potpuna osmanska vojska je napustila Beograd 20. svibnja, a 24. svibnja je veliki vezir napustio Beograd, dok je sultan ostao uživati u gradu. Kiša je još uvijek zadavala poteškoće Osmanlijama u svome naumu da se brzo domogne habsburškog teritorija. Dolaskom u Osijek 2. lipnja Kara Mustafa je bio suočen s novom poteškoćom. Most na rijeci Dravi nije bio dovršen nakon šestmesečnih radova. Most će biti dovršen tek 14. lipnja, a posljedice kašnjenja 12 dana će tek biti vidljive nakon opsade Beča. Šerban Cantacuzino, knez Vlaške, pridružio se vojsci 15. lipnja, na isti dan kada osmanska vojska započinje put na sjever prema Budimu. Prva stanica na putu je bio Stolni Biograd (Székesfehérvár), kamo stižu 25. lipnja. Vojska napušta Stolni Biograd 28. lipnja i upućuje se za grad Juru koji je tada bio pod habsburškom vlašću. Osmanska vojska dolazi pred grada Juru i podiže opsadu 1. srpnja⁷ Sultanove naredbe su bile da je cilj ovog pohoda Komorno i Juru. Tijekom pohoda Kara Mustafa nikada nije krio da je njegova želja napasti i zauzeti Beč. Predstavio je svoj plan ostalim zapovjednicima koji su pristali na tu odluku. Ágoston tvrdi da je Kara Mustafa ovu odluku donio ili 25. lipnja u Stolnom Biogradu ili tijekom opsade Jure između 1. i 7. srpnja.⁸ Millar pak tvrdi da je odluka donesena u Stolnom Biogradu.⁹ Mišljenje Andrewa Wheatcrofta je da su se još 1682. sultan i veliki vezir dogovorili da će krenuti na pohod Habsburške Monarhije 1683. godine, ali da će napasti Beč samo ako se za to ukaže prilika. Ovu su dogovorili kako bi izbjegli sramotu u slučaju da najave osvajanje Beča, ali se to pokaže nemogućim.¹⁰ Kara Mustafa je prepustio opsadu Jure Ibrahim-paši - beglerbegu¹¹ Budima - i ostavio mu 25 000 osmanskih vojnika i 10 000 Tatara. Kara Mustafa i ostatak osmanske vojske dolaze pred zidine Beča 14. srpnja.¹²

3.1. Pripreme Habsburške Monarhije za rat

Vašvarskim mirom 1664. potpisano je primirje između Habsburške Monarhije i Osmanskog Carstva na 20 godina. Savjetnici cara Leopolda I. su savjetovali 1682. i 1683. godine habsburškog cara da produlji primirje s Osmanskim Carstvom. Njegovi su savjetnici

⁶ Wheatcroft, *The Enemy at the Gates*, 86-87.

⁷ Millar, *Vienna 1683: Christian Europe Repels the Ottomans*, 28-29.

⁸ Ágoston, "Vienna", 142.

⁹ Millar, *Vienna 1683: Christian Europe Repels the Ottomans*, 29.

¹⁰ Wheatcroft, *The Enemy at the Gates*, 80.

¹¹ Vojni i civilni guverneri koji su u ime sultana vršili vlast u velikim oblastima Osmanskog Carstva

¹² Ágoston, "Vienna", 143.

smatrali da francuski kralj Luj XIV. predstavlja puno veći problem za Sveto Rimsko Carstvo. Nisu se obazirali na upozorenja habsburških izaslanika u Istanbulu Georgea Kuniza i Alberta Capraru niti na ustanak Imre Thökölya u Ugarskoj.¹³

Kada je car Leopold I. shvatio da se njegova vojska ne može nositi s osmanskom moći, odlučio je potražiti pomoć iz svih dijelova Europe. Papa Inocent IX. pomogao je caru Svetog Rimskog Carstva novčano. S druge strane, vojno su mu odlučili pomoći elektori Bavarske i Saksonije te brojne druge njemačke državnice. Najveću pomoć je očekivao od kralja Jana III. Sobjeskog s kojim je ranije iste godine potpisao pakt o međusobnoj pomoći. U slučaju osmanskog napada na Poljsku-Litavsku Uniju, Habsburška Monarhija se obvezala poslati pomoć i vojsku, a slučaju napada na Habsburšku Monarhiju, Jan III. Sobjeski se obvezao poslati pomoć. Kršćanski vladari su računali na manu u osobnosti Kara Mustafe. Naime, znali su da je Kara Mustafa bio pohlepan i častohlepljiv, da je želio izgladniti Beč tako da se predaju pod njegovim uvjetima. U tom slučaju bi Beč bio pošteđen tradicionalnog, osmanskog trodnevnog pljačkanja, a Kara Mustafa bi mogao sebi pripisati mnogo veće zasluge.¹⁴

¹³ John Stoye, *The Siege of Vienna: The Last Great Trial Between Cross & Crescent* (New York: Pegasus Books, 2007), 15-16.

¹⁴ Palmer, *The Decline and Fall of the Ottoman Empire*, 24.

4. Opsada Beča

Car Leopold I. je sa svojim dvorom napustio Beč 7. srpnja i otišao u Linz i Passau. Obrana Beča prepuštena je vojvodi Ernstu Rüdigeru von Starhembergu. Prema Ágostonu Rüdiger je na raspolaganju imao 16 000 vojnika: 10 000 pješaka i 6 000 kirasira (francuski: *cuirassier*) - konjanika naoružanih mačem i pištoljem. Obrana je dodatno ojačana gradskom gardom sastavljenom od 8 000 građana Beča i 700 studenata koji su bili spremni za vojnu službu. Fortifikacije Beča su bile ojačane 1670-ih godina te je Beč 1683. godine imao 260 topova.¹⁵ Millar navodi da je Karlo Lorenski odredio 72 pješačke satnije, jednu regimentu kirasira i gradsku gardu za obranu Beča - sveukupno 12 000 vojnika. Postavljeni su tako da se u svakom trenutku opsade borilo 3 000 vojnika, dok je ostatak bio u rezervi. Zapovjednik gradske garde je bio Marchese degli Ibizzi, zapovjednik artiljerije je bio Christoph von Börner, a Georg Rimpler je bio glavni vojni inženjer.¹⁶

Kara Mustafa je 14. srpnja nadgledao područje opsade. Nadgledao je dolinu rijeke Wien, kanal, Dunav, uzvisine Wienerwalda kao i sam grad. Prethodnih su dana njegovi inženjeri odlučivali o strategiji napada na grad, a sad je taj trenutak došao. Odlučeno je da je najbolje mjesto probijanja gradskih zidina dio pokraj careve palače - Hofburg. Na ovom se dijelu rijeka Wien odvaja od zidina, a dolina same rijeke nije potopljena. Ovo je mjesto omogućilo i postavljanje topova na viši položaj s obzirom na ostatak vojske. Nakon što je ovo mjesto potvrđeno za mjesto napad na Beč, Kara Mustafa je naredio vojsci da se pripremi za napad. Napad se koncentrirao na jedno mjesto zidina te je osmanska vojska prikladno poprimila oblik polumjeseca.¹⁷ Prema Ágostonu, Kara Mustafa je na svojem raspolaganju imao vojsku od 90 000 vojnika, ali je imao samo 149 topova malog i srednjeg kalibra što je predstavljalo znatan nedostatak prilikom opsade.¹⁸ Millar se slaže s Ágostonom u brojkama vojnika. Za opsadu je bilo zaduženo 15 000 do 20 000 vojnika, dok je ostalih 70 000 vojnika služilo kao rezerve i kao pomoć Tatarima pri napadanju okoline Beča. Desno se krilo osmanske vojske nalazilo nasuprot bastionu Burg, lijevo nasuprot bastionu Löbel (lav), a centar vojske nasuprot revelinu Burg.¹⁹

¹⁵ Ágoston, "Vienna", 143.

¹⁶ Millar, *Vienna 1683: Christian Europe Repels the Ottomans*, 44.

¹⁷ Alan Palmer, *The Decline and Fall of the Ottoman Empire* (New York: Fall River press, 1992), 23.

¹⁸ Ágoston, "Vienna", 143.

¹⁹ Millar, *Vienna 1683: Christian Europe Repels the Ottomans*, 45.

Svaki je dio osmanske vojske bio opremljen s 5 većih topova i 20 manjih. Desno je krilo imalo 20 *orti*²⁰, lijevo 20 *orti* i 500 tehničkih vojnika, dok se pješništvo centra sastojalo od postrojbi Porte i provincija. Desnim su krilom zapovijedali beglerbezi Diyarbakira, Alepa i Anatolije, lijevim beglerbezi Temišvara i Sivasa, dok su se u centru nalazili janjičarski aga, beglerbeg Rumelije i sam veliki vezir Kara Mustafa.²¹

4.1 Tijek opsade

Tradicija ratovanja nalagala je da se prije svake bitke ili opsade sastanu zapovjednici (ili njihovi časnici) suprotnih vojski i dogovore uvjete, pa je tako bilo i prije opsade Beča. Osmanski je časnik 15. srpnja s malom pratnjom dojahao do zidina Beča i predao pismo jednom od habsburških konjanika. U tom pismu je Kara Mustafa tražio predaju grada, obraćenje na islam ili život Bečana kao kršćana pod sultanom. Dopustio je svima koji želi da napuste grad sa svim svojim dragocjenostima. Isto je tako i prijetio da ako se itko bude odupirao osvajanju, da će ga snaći ili smrt ili ropstvo. Von Starhemberg je odbio ponudu, naredio posljednje barikadiranje gradskih vrata te je istoga dana otpočelo bombardiranje Beča.²²

Uz početak bombardiranja grada, započela je i gradnja prilaza zidinama i obrambenim fortifikacijama Beča. Za svaki od tri strane smjera napada građena su dva rova kojima su se Osmanlije namjeravali približiti gradu. Prilikom prilaska glacisu²³ ti rovovi su i bili međusobno spojeni paralelama. Rovovi su bili dva metra široki i dovoljno visoki za napadača da može stajati i biti zaštićen od neprijateljske pucnjave. Kada su rovovi bili izgrađeni dovoljno blizu zidina, ojačani su vrećama pijeska, zemljom i drvenim daskama u svrhu zaštite od ručnih bombi i topničkih granata.²⁴

Beč je 16. srpnja bio u potpunosti opkoljen sa svih strana te su svi prilazi gradu bili ili uništeni ili zatvoreni. Von Starhemberg je u isto vrijeme izgradio vješala kao znak svima onima koji su razmišljali o izdaji ili dezertiranju. Shvaćao je i da će broj mrtvih naglo rasti, zbog čega

²⁰ Temeljne postrojbe janjičarskog korpusa. Na čelu *orte* nalazio se *çorbacı*. Niže postrojbe od *orti* su bile ode,

²¹ Millar, *Vienna 1683: Christian Europe Repels the Ottomans*, 21.

²² Finkel, *Osman's Dream – The Story of the Ottoman Empire 1300-1923*, 230.

²³ Umjetni ili prirodni nagib napravljen od zemlje ili kamena najčešće odvojen od obrambenih položaja jarkom. Namjena mu je zaštita dijela zidina od topništva kao i još jedna razina obrambenog položaja koji štiti branitelje od neprijateljskog napada.

²⁴ David Nicolle, *Armies of the Ottoman Turks 1300-1774* (Oxford: Osprey Publishing, 1983), 30.

je naredio i iskapanje ogromne rupe u koju će mrtvi biti pokapani kako bi pokušao spriječiti gubitak morala i širenje bolesti.²⁵

Osmanlije tijekom opsade nisu koristili topove velikog kalibra. Nisu koristili topove kao isključivo sredstvo uništavanja zidina, već su ih koristili kao pomoć svojim minerima.²⁶ Kako su se približavali zidina, Osmanska je vojska trpjela sve više gubitaka. Branitelji Beča su počeli koristiti merzere²⁷ čije je streljivo bilo nalik gelerima. Kada su Osmanlije došli u domet merzerima, počeli su kopati tunele. Von Starhemberg je bio svjestan toga da prednost Osmanlija leži u njihovoj vrsnosti u kopanju tunela ispod zidina i miniranju istih. Naredio je svim građanima koji su živjeli u blizini zidina da svakoga dana pregledavaju svoje podrumne i osluškuju zvukove grebanja i kopanja.²⁸ Prva je mina eksplodirala 23. srpnja, ali nije ubila znatan broj branitelja, dok je uspjela uzrokovati veliku štetu na *contrescarpe-u*.²⁹ Druga je mina eksplodirala 25. srpnja i nanijela je slične posljedice kao i prva. Sljedeće su mine eksplodirale 29. srpnja. U ovom slučaju Osmanlije su detonirali dvije mine u isto vrijeme, što je uzrokovalo puno veću eksploziju, a time i veće žrtve za branitelje. Veliki dio palisada je bio uništen, ali Osmanlije nisu krenuli u juriš, već su odgovorili pucnjevima i ručnim granatama. Dio palisada koji je bio uništen hitro je popravilo 200 branitelja grubim slojem drveća i vrećama pijeska kako bi spriječili prodor napadača.³⁰

Krajem srpnja i početkom kolovoza branitelji su otpočeli i svoje minerske operacije. Njihov je cilj bio saznati gdje se nalaze osmanski tuneli i spriječiti njihovo daljnje prodiranje ili eksploziju mine. Iako je ovo bio zahtjevan posao, habsburški amaterski protumineri su bili uspješni. Kapetan Hafner sa svojim minerima je uspio detonirati jednu minu 2. kolovoza u blizini bastiona Löbel.³¹ Tijekom prvog tjedna u kolovozu borba se ustalila tako da su jutra bila obilježena snažnom topničkom paljbom, poslijepodne ili večer detonacijom mina praćeno borbom prsa u prsa, a tijekom noći su obje strane zbrinjavali ozlijeđene, mrtve i popravljali utvrđene položaje.³² Osmanlije su željeli ubrzati svoje napredovanje pa su 3. kolovoza uspjeli zadržati položaj na suprotnoj strani revelina u jarku. Neiskusni habsburški mineri su 5. kolovoza pogriješili i slučajnom eksplozijom su uništili dio vlastitih obrambenih fortifikacija

²⁵ Millar, *Vienna 1683: Christian Europe Repels the Ottomans*, 48.

²⁶ Rhoads Murphey, *Ottoman Warfare, 1500-1700* (London: UCL Press, 1999), 110

²⁷ Artiljerijsko oružje kratke cijeve i velikog kalibra, namijenjeno za utvrđene objekte ili neprijateljske vojnike u zaklonu.

²⁸ Wheatcroft, *The Enemy at the Gate: Habsburgs, Ottomans, and the Battle for Europe*, 153,

²⁹ Zidovi jarka ispred zidina se zovu *contrescarpe* i *scarpe*. *Contrescarpe* je strana bliža napadačima, a *scarpe* strana koja se nalazi bliže braniteljima.

³⁰ Millar, *Vienna 1683: Christian Europe Repels the Ottomans*, 49-53.

³¹ Stoye, *The Siege of Vienna: The Last Great Trial Between Cross & Crescent*, 169-170..

³² Nicolle, *Armies of the Ottoman Turks 1300-1774*, 30

što je nagnalo osmansku vojsku na napad u jarak i zauzimanje zidina uz revelin. Zapovjednik obrane Von Starhemberg je poveo 100 vojnika kako bi odbili napredovanja janjičara, što su i učinili, ali samo na kratko. Već su 7. i 9. kolovoza još dvije mine eksplodirale, zbog kojih su Osmanlije počeli zauzimati jarak ispred zidina Beča. Borbe su postajale sve krvavije jer su i napadači i branitelji bili izuzetno blizu jedni drugima. Bečani nisu mogli u potpunosti odbiti napad Osmanlija koji su se približavali zauzimanju jarka. Branitelji su povukli topove iz jarka i povukli ih na zidine, što je značilo da su uskoro očekivali povlačenje.³³ U poslijepodnevnom satima 12. kolovoza su dvije mine eksplodirale te su uništile dio revelina dovoljno velik da može proći 50 ljudi. Branitelji su žurno postavili privremene obrambene tvorevine poput vreća s pijeskom, palisada i *chevaux de frise*³⁴ te se upustili u borbu s napadačima. Borba je trajala 2 sata i nakon prvog habsburškog napredovanja postalo je očito da će von Starhemberg morati prepustiti revelin označavajući veliku osmansku pobjedu u opsadi.³⁵

Nakon pada revelina von Starhemberg je naredio garnizonu i civilnim radnicima da nastave s radom na jačanju obrambenih fortifikacija. Kako su branitelji izgubili revelin, koncentrirali su svoj rad na preostala dva bastion - Burg i Löbel. Čak i u tome su naišli na probleme jer bastion Löbel, zbog mane u svojoj izgradnji, nije bilo moguće dodatno ojačati. Ojačali su bastion Burg i ostatak srednjovjekovnog zida uz sam bastion, čiji je nadimak bio "Španjolac" i sastojao se od tornja ispred kojega je bio jarak.³⁶

Često su se mineri jedne i druge strane sretali pod zemljom, što je uzrokovalo krvavu borbu prsa u prsa u polumraku. Iznad zemlje su Bečani počeli koristiti vruću vodu i ulje kao jedan od načina odbijanja napadača.³⁷ Dok su branitelji pripremali svoju obranu, u isto vrijeme su i Osmanlije pripremali svoj sljedeći napad. Contrescarpe je u potpunosti pao u ruke Osmanlija 14. kolovoza kada su se Bečani povukli nakon eksplozije još jedne mine. Ispred bastiona Löbel su tada postavljene barikade u obliku polumjeseca koje su Osmanlije koristili kao mjesto napada na sam bastion. Te barikade su bile dovoljno velike da se u njima nalazi 200 osmanskih vojnika u isto vrijeme. Branitelji su uvidjeli da te barikade predstavljaju veliku stratešku važnost za neprijateljsku vojsku te su 15. kolovoza poslali *sortie*.³⁸ U dva nezavisna napada su zapalili i uništili osmanske barikade i protjerali osmanske trupe iz barikada. Janjičari nisu uspjeli ponovno izgraditi barikade sljedećih 12 dana što se pokazalo kao jedna od ključnih

³³ Millar, *Vienna 1683: Christian Europe Repels the Ottomans*, 54-56.

³⁴ Privremena obrambena tvorevina napravljena od trupca na kojeg su privezana koplja ili naoštreni drveni kolci.

³⁵ Stoye, *The Siege of Vienna: The Last Great Trial Between Cross & Crescent*, 173.

³⁶ Millar, *Vienna 1683: Christian Europe Repels the Ottomans*, 60.

³⁷ Wheatcroft, *The Enemy at the Gate: Habsburgs, Ottomans, and the Battle for Europe*, 131.

³⁸ Napad u kojem vojnici napuštaju obrambeni položaj.

odgoda zauzimanja Beča. Sljedeći je *sortie* poslan 18. kolovoza, ali se nije pokazao toliko uspješan kao prethodna dva. Krvavo je odbijen od strane osmanskih trupa te je i sam zapovjednik *sortiea* ubijen kao i njegovi draguni³⁹. Sljedeći *sortie* je bio određen za 25. kolovoza u 16 sati.. Von Starhemberg ga je organizirao na vrhu bastiona Löbel. *Sortie* je bio toliko uspješan da su Bečani uspjeli odbiti Osmanlije preko jarka i *contrescarpea* nazad u rovove. Kada se činilo da će biti u potpunosti uspješan i kada su se spremali uništiti osmanske topove, Osmanlije su se regrupirali i organizirali protunapad. Odbacili su Bečane nazad u grad s gubicima od 200 vojnika. Ohrabren uspjehom prethodnog *sortiea*, von Starhemberg je dva dana poslije organizirao još jedan, ali su Osmanlije ovaj put bili znatno pripremljeniji te Bečani nisu uspjeli ostvariti svoj naum.⁴⁰

Sljedeći osmanski napredak dogodio se 2. rujna kada je eksplozijom mine srušen dio zidina bastiona Burg. Kapetan Hestermann i njegova regimenta uspjeli su zadržati Osmanlije da ne zauzmu bastion, ali su pretrpjeli brojne žrtve kada su Osmanlije zapalili drva koja su podupirala zidine koje su u ovom dijelu opsade bile uništene.⁴¹ Sljedeća je mina eksplodirala 4. rujna na bastionu Burg i ostavila je za sobom rupu u desno od vrha bastiona široku 10 metara. Kada su branitelji shvatili što se dogodilo, Osmanlije su već marširali kroz bastion uzvikujući “Allah!” Otpočeo je boj koji će trajati dva sata. Branitelji su žurno pokušali zatvoriti rupu u zidinama daskama, pješčanim vrećama i *chevaux de friseom* dok su se u isto vrijeme borili protiv Osmanlija. Tijekom sukoba, branitelji su izgubili 150 vojnika, a Osmanlije znatno više. Iako su Bečani uspjeli odbiti napad osmanskih vojnika, mina je ostavila rupu u zidinama koju nije bilo moguće u potpunosti sanirati. Sljedeći napad se dogodio 8. rujna kada su dvije mine eksplodirale i uništile vrh i dio lijevog zida bastiona Löbel. Odmah nakon eksplozije je osmanska vojska krenula u proboj grada, ali su ih opet branitelji uspjeli odbiti nakon borbe koja je trajala jedan sat. Nakon jednog snažnog napada na bastion Burg i drugog na bastion Löbel, von Starhemberg je shvatio osmansku taktiku. Nakon što je osmanska vojska oslabila bastione, njezin je cilj bio uništiti i prodrijeti kroz zid koji ih je povezivao. Sa oštećenim zidinama bastiona, zid koji ih povezuje predstavljao je slabu točku u fortifikacijama Beča. Znajući ovu činjenicu, von Starhemberg je naredio svojem oslabljenom garnizonu od 4 000 vojnika da utvrde ulicu i kuće iza bastiona Burg i Löbel. Kuće su pretvorene u male i robusne utvrde pune habsburških vojnika koji su kao rezerve bili spremni pomoći bilo kojem dijelu

³⁹ Pješaci koji su koristili konje za transport zbog veće mobilnosti, ali su prilikom ulaska u sukob silazili s konja.

⁴⁰ Stoye, *The Siege of Vienna: The Last Great Trial Between Cross & Crescent*, 253-254.

⁴¹ Millar, *Vienna 1683: Christian Europe Repels the Ottomans*, 60-62.

Beča, a u slučaju osmanskog proboja i kao posljednja linija obrane. Novoutvrđene kuće branitelji neće morati koristiti. U noći sa 7. na 8. rujna mogli su vidjeti rakete na noćnom nebu iznad Wienerwalda. Rakete su bile znak kršćanske vojske koja dolazi u spas Beču.⁴² Posljednja mina je eksplodirala 12. rujna i odnijela sa sobom dio bastiona Burg i potpuno otvorila put u grada, ali, srećom za branitelje, pomoć je došla na vrijeme.⁴³

⁴² Raymond Ibrahim, *Sword and Scimitar. Fourteen Centuries of War Between Islam and the West* (New York: Da Capo Press, 2018.), 256-257.

⁴³ Suraiya Faroqhi, *The Ottoman Empire and the World Around It*, (London: I.B. Tauris & Co, 2004), 126.

5. Bitka kod Kahlenberga

5.1. Put carske vojske do Beča

Kršćanska se vojska sastojala od 35 000 - 40 000 vojnika iz Frankonije, Švapske, Saske i Bavarske. Njima se pridružila carska vojska od 20 000 vojnika pod vodstvom Karla Lorenskog. Dok je poljska vojska Jana III. Sobjeskog se sastojala od 20 000 vojnika.⁴⁴ Kršćanska vojska čiji je cilj bio oslobođenje grada Beča sastojala se od više naroda te je svojim putem do Beča morala proći kroz Bečku šumu (*Wienerwald*) - šumski masiv koji se proteže sjeveroistočnim Alpama, sjeverno i zapadno od Beča. Poljska i saksonska vojska pod vodstvom Jana III. Sobjeskog, odnosno Ivana Jurja III. putovala je kroz Bohemiju. Vojska Luja Badenskog, Maksimilijana Emanuela Bavarskog i princa od Waldecka zajedno s bavarskim i frankonijskim trupama približavala se Beču uz tok rijeke Dunav. Održan je sastanak 3. rujna u Stadeldorfu na kojoj je bilo odlučeno da će Jan III. Sobjeski zapovijedati zajedničkom vojskom na dan bitke u slučaju da car Leopold ne odluči osobno doći. Odlučeno je i da će se vojske sastasti kod mjesta Tulln na južnoj obali Dunava te će prijeći rijeku u noći sa 6. na 7. rujna.⁴⁵ Zbog velikog broja vojnika, vojske su se u potpunosti stacionirale tek 8. rujna. Poljska je vojska podigla svoje šatore oko mjesta Sveti Andrej (Sankt Andrä), a ostatak njemačkih i habsburških trupa između mjesta Tübing i Königstetten. Pukovnik Heisler je bio poslan 7. rujna da u noći na brdu Kahlenberg označi braniteljima Beča da im uskoro dolazi pomoć.⁴⁶ Održana je još jedna konferencija, ovoga puta u Tullnu, čiji je cilj bio odrediti bojni poredak vojske.⁴⁷ Određeno je da će se kršćanska vojska sastojati od lijevog krila, centra vojske i desnog krila s time da će se poljska vojska nalaziti na samom rubu desnog krila. Lijevo krilo će se sastojati od habsburškog pješništva i konjaništva kojem će se pridružiti saksonska vojska. Lijevim krilom će zapovijedati Karlo Lorenski, a Saksoncima u lijevom krilu saksonski elektor - Ivan Juraj III. Centar vojske će se sastojati od bavarskog i frankonskog pješništva kojem će zapovijedati princ od Waldecka. Desno krilo vojske će se sastojati od bavarskog, frankonskog i habsburškog konjaništva kojem će zapovijedati vojvoda od Sachsen-Lauenburga. Kršćanska je vojska započela svoj put prema Beču 10. rujna kroz Bečku šumu. Karlo Lorenski je podijelio svoje lijevo krilo tako da je konjaništvo poslao oko sjeverne granice Šume, bliže Dunavu. Ostatak

⁴⁴ Ágoston, "Vienna", 144.

⁴⁵ Finkel, *Osman's Dream – The Story of the Ottoman Empire 1300-1923*, 231.

⁴⁶ Millar, *Vienna 1683: Christian Europe Repels the Ottomans*, 64.

⁴⁷ Organizacija vojske u kojoj se određuju trupe i zapovjednici za bitku koja slijedi.

lijevog krila je marširalo kroz Šumu i oba dijela su se trebali sastati kod mjesta Klosterneuburg. Princ Waldecka i vojvoda Sachsen-Lauenburg su se podijelili tako da je pješništvo išlo kroz šumu Kierling do mjesta Rötgraben, a konjaništvo kroz dolinu Gornji Weidling. Jan III. Sobjeski je sa svojom vojskom išao kroz samu Bečku šumu putem mjesta Kierling i Kirchbach. Strmi uspon je otežao prijenos poljskog topništva. Odlučeno je da će 11. rujna kršćanska vojska početi uspon na brdo Kahlenberg. Prije samog uspona bilo je potrebno zauzeti samostan svetog Josipa na vrhu brda Kahlenberg. U samo jutro 11. rujna 60 mušketira se uspelo na brdo, zauzelo samostan i ispucalo rakete u znak braniteljima Beča da je pomoć stigla. Ostatak vojske je počeo svoj uspon u jutro 11. rujna. Dan je bio vjetrovit i kišovit što je dodatno otežalo uspon kršćanske vojske. Do 11 sati vojska se uspela na vrh Kahlenberga. Prijevoz topova je bio dodatno sporiji zbog velike težine topova, a topovi velikog kalibra neće moći biti spremni za bitku. Poljski je dio vojske kasnio za cijelom vojskom pa su tako tek 11. rujna poslijepodne stigli u dolinu Kahlenberga i započeli svoj uspon u ranu večer.⁴⁸ Na vrhu Kahlenberga su zapovjednici mogli vidjeti sve do Beča te su shvatili da je prostor do osmanskog kampa strm, neravan teren, pun vinograda, šuma i kamenih zidova što će otežati marš.⁴⁹

5.2. Odgovor Kara Mustafe na nadolazeću vojsku

Veliki vezir nije pravio nužne pripreme za slučaj nadolazeće kršćanske vojske tijekom opsade Beča. Odlučio da nije bilo potrebno osigurati obližnje utvrde i gradove. Kada je i došla kršćanska vojska nadomak osmanske, prema njegovoj reakciji, Kara Mustafa nije shvaćao opasnost koju ona predstavlja za uspješnost opsade. Veliki vezir je održao sastanke sa svojim zapovjednicima 8. i 9. rujna na kojima se raspravljalo o tome kako će se reagirati na vojsku koja dolazi. Dio zapovjednika je smatrao kako je potrebna cijela osmanska vojska da pobijede kršćansku, dok je Kara Mustafa želio održati pritisak na branitelje Beča. Na sastanku 9. rujna, osmanski su se zapovjednici odlučili za odabir velikog vezira. Smatra se da je Kara Mustafa odvojio 60 topova sa 6 000 vojnika od opsade koji su ojačani sa 22 000 konjanika,⁵⁰ ali je sa pomoćnim trupama i Tatarima dio vojske koji se trebao boriti protiv kršćanske vojske dosegnuo broj od 50 000 vojnika i 60 topova. Većinu je janjičara ostavio u rovovima jer je planirao

⁴⁸ Stoye, *The Siege of Vienna: The Last Great Trial Between Cross & Crescent*, 267-269.

⁴⁹ Ludwig Heinrich Dyck, *The 1683 Battle of Vienna: Islam at Vienna's gates*, "Ludwig H. Dyck's Historical Writings", pristup ostvaren 31. VIII. 2021., <https://ludwigheinrichdyck.wordpress.com/2016/03/26/the-1683-battle-of-vienna-islam-at-viennas-gates/>

⁵⁰ Millar, *Vienna 1683: Christian Europe Repels the Ottomans*, 69.

pobijediti kršćansku vojsku konjičkim jurišem.⁵¹ Prethodnicu vojske od 5 400 konjanika je vodio Kara Mehmed od Diyarbekira te se ona smjestila u podnožje Kahlenberga kod sela Nussdorf i Nessberg. Ostatak osmanske vojske spremne za bitku je predvodio Ibrahim-paša i njihov je cilj bio pobijediti lijevo i desno krilo kršćanske vojske. Abaza Sari Hussein je predvodio 6 000 osmanskih vojnika koji su bili zaduženi za obranu djela zemlje između mjesta Svetog Ulricha i rijeke Wien. Oba su krila osmanske vojske pripremala svoju obranu utvrdivši svoje položaje.⁵²

5.3. Tijek bitke

Bitka kod Kahlenberga je započela u nedjelju 12. rujna i trajat će većinu dana. Osmanlije su napad očekivali 11. rujna zbog nepouzdanih informacija te su osmanski vojnici cijelu noć ostali budni iščekujući napad.⁵³ U zoru 12. rujna počelo je stizati zaostalo carsko topništvo te se počelo ukopati na nizinu kod mjesta Leopoldsberg. U 5 sati osmanska je vojska započela svoj napad na topništvo kako bi spriječila postavljanje topništva, ali je vojvoda Fontaine na vrijeme grupirao svoje vojnike kojima je u pomoć došao vojvoda Croÿa. Uslijedio je kratak i krvav sukob, a Osmanlije nisu uspjeli zauzeti topove.⁵⁴

Jan III. Sobjeski i Karlo Lorenski su se trebali sastati u zoru i dogovoriti tijek bitke, ali je osmansko desno krilo započelo svoj pohod, a Karlo Lorenski je morao odgovoriti svojim lijevim krilom. Kada su se zapovjednici sastali, nisu imali vremena za dogovor jer se bitka već počela odvijati. Sukob krila osmanske i kršćanske vojske sastojao se od kratkog naizmjeničnog čarkanja trupa jer je teren na kojem su se sukobili bio pun dubokih rasjeda zemlje okružen vinogradima i kamenim zidovima. Kako se sukob odvijao, postalo je očito da ni jedna ni druga strana nije u mogućnosti direktno zapovijedati svojim vojnicima. Zapovjednici malih postrojbi su izdavali sve zapovijedi na svoju inicijativu kako bi napali protivničke postrojbe ili pomogli svojim kada se bitka razvila. Sukob se odvijao kod mjesta Nussberg i Nussdorf; kršćanska vojska je okupirala Nussberg, a osmanska Nussdorf. U 10 sati habsburški topovi su se uspjeli utaboriti u Nussbergu i mogli su pružiti topničku podršku kršćanskim jedinicama. U isto je vrijeme osmanska vojska započela svoj protunapad i u sukob se uključila cijela prva linija obje vojske. Protunapad kod Nussberg je odbijen, a Karlo Lorenski je odgovorio napadom na

⁵¹ Ágoston, "Vienna", 145.

⁵² Millar, *Vienna 1683: Christian Europe Repels the Ottomans*, 69.

⁵³ Ágoston, "Vienna", 145.

⁵⁴ Millar, *Vienna 1683: Christian Europe Repels the Ottomans*, 72-73.

Nussdorf. Iako su osmanske jedinice bile duboko ukopane, kršćanska je vojska prevladala znatnom većim brojem vojnika od kojih se posebno istaknuo general Heister sa svojom postrojbom draguna. U ovom je trenutku Karlo Lorenski izdao naredbu za napad cijele vojske te se sukobio sa skoro cijelom vojskom Ibrahim-paše. Princ Waldecka i vojvoda Sachsen-Lauenburg su se sukobili s osmanskom vojskom u brojnim, ali izoliranim sukobima. Kako su izdužili svoju liniju pješništva, omogućilo im je potporu topništva bez opasnosti za svoje jedinice. Koristili su taktiku kojom je pješništvo ispucalo volej iz mušketa, nakon toga bi topovi opucali svoj volej u intervalima svakih 50 koraka pješaka. Osmanska vojska nije uspjela naći odgovor za ovu taktiku te se morala opet povući. Do podneva je Karlo Lorenski uspio zauzeti i zadržati liniju Heiligenstadt-Grinzing.⁵⁵

Poljska vojska se pridružila glavnini kršćanske vojske tek između 12 i 13 sati zbog teško prohodnog terena. Shvaćali su da im i sada teren pruža teškoće. Jan III. Sobjeski neće moći razviti svoju najveću vojnu snagu dok ne dođe do nizine ispred Beča - svoju konjicu. Abzaza Sari Hussein se pokušao oduprijeti poljskom pješništvu i poljskim husarima kojima je vatrenu podršku pružio zapovjednik Katski topovima, ali se Sari Hussein morao povući. Do 14 sati poljska je vojska došla u blizinu bitke, ali će tek 16 sati uspjeti ući u sukob sa glavinom osmanske vojske. Do 16 sati je poljska vojska morala pomoći saksonskim jedinicama kod mjesta Pötzleinsdorf, zauzeti mjesto Schafberg, a desno krilo poljske vojske pod vodstvom Jablonowskog je zauzelo Heuberg nakon što su vojnici tog krila odbili napad Tatara. Shvativši da su se Poljaci uključili u bitku, Kara Mustafa je dio vojnika desnoga krila morao prebaciti na lijevo kako bi izbjegao potpuno okruženje od strane poljskih husara. Prvi potez poljskoga kralja je bilo slanje postrojbe od 150 kraljevskih husara u izvidnicu lijevoga krila osmanske vojske. Izvidnica je jurišala u samu osmansku vojsku probivši prvu liniju i sukobivši se sa drugom. Izvidnica se morala povući izgubivši trećinu svojih vojnika. Sljedeći potez je bilo slanje druge postrojbe u napad, ali je bila premalog broja i neorganizirana. Nakon početnog proboja, uvidjelo se da su Osmanlije postavili zamku tako što su dopustili postrojbi da probije njihove linije i sada su organizirali protunapad. Protunapad je bio uspješan, ali je vojvoda Sachsen-Lauenburg poslao dvije regimente draguna u pomoć poljskoj postrojbi.⁵⁶ Jablonowski je zauzeo svoj posljednji cilj - Gallitzinberg - te je sada poljska vojska mogla formirati potpunu i neprekinutu bojnu liniju.⁵⁷ Karlo Lorenski je naredio svojim trupama da napadnu osmanski

⁵⁵ Dyck, *The 1683 Battle of Vienna: Islam at Vienna's gates*, "Ludwig H. Dyck's Historical Writings", pristup ostvaren 31. VIII. 2021., <https://ludwigheinrichdyck.wordpress.com/2016/03/26/the-1683-battle-of-vienna-islam-at-viennas-gates/>

⁵⁶ Wheatcroft, *The Enemy at the Gate: Habsburgs, Ottomans, and the Battle for Europe*, 180-182.

⁵⁷ Millar, *Vienna 1683: Christian Europe Repels the Ottomans*, 79.

kamp, koji je inače bio najsnažniji dio osmanske linije, ali je bio oslabljen kada je Kara Mustafa prebacio dio vojnika desnog krila na lijevo. U isto su vrijeme Bavarci i Saksonci započeli svoj napad na Türkenschanz jer su vidjeli osmanski Sveti barjak kako se vijori. Jan III. Sobjeski, ohrabren pobjedama svojih suboraca, zapovjedio je poljskoj vojsci da krenu u konačni napad. Dok su koračali, uzvikivali su “Jezus Maria ratuj”. Poljski husari su spustili svoja koplja i krenuli u galop s Janom III. Sobjeskim na čelu. Poljski su se husari sukobili sa osmanskim konjaništvom, nakon čega su nasrnuli u srce osmanske vojske. Iako su pretrpjeli brojne žrtve pri samom sudaru, osmanska vojska se nije mogla oporaviti od šoka koji je juriš izazvao. Osmanska je vojska pokušala pokrenuti još jedan protunapad, ali on je brzo bio odbijen. Nakon juriša poljskih husara, osmanska se vojska počela raspadati i povlačiti.⁵⁸ Prilikom urušavanja krila njegove vojske, Kara Mustafa se pobrinuo da Sveti barjak ne padne u ruke kršćana kao i za svoje privatno blago. Izdao je tri zapovijedi u svojem šatoru prije povlačenja: vojnici u rovovima koji su cijeli dan bombardirali grad trebaju se povući, sva vojna oprema treba biti uništena i svi zatvorenici trebaju biti pogubljeni, ali treća zapovijed nije mogla biti u potpunosti izvršena. U 18 sati Kara Mustafa je pokupio Sveti barjak i svoje blago te se povukao sa ostatkom osmanske vojske.⁵⁹

⁵⁸ Ludwig Heinrich Dyck, *The 1683 Battle of Vienna: Islam at Vienna's gates*, Ludwig H. Dyck's Historical Writings, pristup ostvaren 31. VIII. 2021., <https://ludwigheinrichdyck.wordpress.com/2016/03/26/the-1683-battle-of-vienna-islam-at-viennas-gates/>

⁵⁹ Palmer, *The Decline and Fall of the Ottoman Empire*, 24.

6. Posljedice

Beč je spašen od strane koalicije vojski srednje Europe čija je vojska po prvi put u povijesti bila taktički superiornija te se uspjela parirati osmanskoj brojnosti i naoružanju. Vojna Kara Mustafe na Beč je izazvao osnivanje protuosmanske koalicije zvane Sveta liga osnovana 5. ožujka 1684. godine. Bila je sastavljena od Habsburške Monarhije i Poljsko-Litavske unije, a kasnije im se pridružila i Mletačka Republika. Rusija je pristupila Svetog ligi u travnju 1686. godine.⁶⁰

Opsada Beča je bila prva faza Velikog bečkog rata (1684. - 1699.), u kojem će Osmansko Carstvo izgubiti Ugarsku i Transilvaniju. Veliki bečki rat je okončan Karlovačkim mirom koji označuje novu eru u povijesti osmansko-habsburških i osmansko-europskih odnosa. Kraj 17. i početak 18. stoljeća je period koji je označio promjenu u europskim međunarodnim odnosima.⁶¹ Opsada Beča označuje trenutak u povijesti kada kršćanske zemlje Europe počinju znatno širiti svoj teritorij na štetu nekršćanskih zemalja, a Habsburška Monarhija postavlja temelje svojoj moći u 18. stoljeću.⁶² Veliki vezir Kara Mustafa je zbog svojeg poraza morao predati sultanov pečat, a uskoro je bio ubijen. Pogubljen je 25. prosinca 1683. godine tako što ga je krvnik osmanski krvnik svilenim vrpcom. Tijelo mu je obezglavljeno, a koža s glave mu je oguljena i poslana Mehmedu IV. kao dokaz izvršenja sultanovih naredbi.⁶³

⁶⁰ Milorad Pavić, *Jugoistočna Europa pod osmanskom vlašću. Od pada Osmanskog Carstva do Svištovskog mira* (Zadar: Sveučilište u Zadru, 2014), 212-213.

⁶¹ Jeremy Black, *European Warfare, 1660-1815* (London: UCL Press, 1994), 100-101.

⁶² Black, *European Warfare, 1669-1815*, 19-20.

⁶³ Palmer, *The Decline and Fall of the Ottoman Empire*, 27.

7. Zaključak

Druga opsada Beča označuje jedan od najvažnijih događaja u povijesti odnosa Europe i Osmanskog Carstva. Osmanska vojska se pokazala kao uspješna u opsjedanju velikih gradova. Obrana Beča je bila slomljena unutar dva mjeseca i dijelili su ga dani od pada. Veliki vezir Kara Mustafa je bio nadomak osvajanja Beča, ali brojna odgađanja i poteškoće na putu do Beča pokazale su se kobnima za osmansku opsadu. Tijekom opsade, Kara Mustafa je pokazao nevoljkost u pripremi i osiguranju okolnog terena za dolazak kršćanske vojske. Kada je kršćanska vojska i došla, nije prihvatio činjenicu da je cijela osmanska vojska bila potrebna za pobjedu u bitci kod Kahlenberga, nego je cijelo vrijeme posvećivao pažnju samo Beču.

Osmansko Carstvo je pokazalo iznimnu mogućnost organiziranja mobilizacije cijele vojske, kao i podređivanje infrastrukture za vojne ciljeve. S druge strane, nakon dva stoljeća osmanske prevlasti u vojnoj tehnologiji i taktici dogodio se preokret. Europske sile su počele stjecati prednost nad Osmanskim Carstvom u strategiji i naoružanja. Poraz u bitci kod Kahlenberga uništio je osmansku vojsku i time ostavio Osmansko Carstvo u nepovoljnom položaju u Velikom bečkom ratu koji je slijedio. Na kraju, treba naglasiti da je opsada Beča bila povod osnutku Svete lige i na taj je način ujedinila srednju Europu protiv Osmanskog Carstva.

8. Literatura

1. Ágoston, Gábor. "Vienna". U *The Seventy Great Battles in History*, uredio Jeremy Black, 142-145. London: Thames and Hudson, 2005.
2. Black, Jeremy. *European Warfare, 1660-1815*. London: UCL Press, 1994.
3. Dyck, Ludwig Heinrich. *The 1683 Battle of Vienna: Islam at Vienna's gates*. Ludwig H. Dyks's Historical Writings. Pristup ostvaren 31. VIII. 2021., <https://ludwigheinrichdyck.wordpress.com/2016/03/26/the-1683-battle-of-vienna-islam-at-viennas-gates/>
4. Faroqhi, Suraiya. *The Ottoman Empire and the World Around It*. London: I.B. Tauris & Co., 2004.
5. Finkel, Caroline. *Osman's Dream – The Story of the Ottoman Empire 1300-1923*. New York: Basic Books, 2006.
6. Ibrahim, Raymond. *Sword and Scimitar. Fourteen Centuries of War Between Islam and the West*. New York: Da Capo Press, 2018.
7. Millar, Simon. *Vienna 1683: Christian Europe Repels the Ottomans*. Oxford: Osprey Publishing, 2008.
8. Nicolle, David. *Armies of the Ottoman Turks 1300-1774*. Oxford: Osprey Publishing, 1983.
9. Murphey, Rhoads. *Ottoman Warfare, 1500-1700*. London: UCL Press 1999.
10. Palmer, Alan. *The Decline and Fall of the Ottoman Empire*. New York: Fall River Press, 1992.
11. Pavić, Milorad. *Jugoistočna Europa pod osmanskim vlašću. Od pada Osmanskog Carstva do Svištovskog mira*. Zadar: Sveučilište u Zadru, Zadar, 2014.
12. Stoye, John. *The Siege of Vienna: The Last Great Trial Between Cross & Crescent*. New York: Pegasus Books, 2007.
13. Wheatcroft, Andrew. *The Enemy at the Gate: Habsburgs, Ottomans, and the Battle for Europe*. New York: Basic Books, 2009.